

*Z pamiętników
gołuchowskiego ogrodnika*

*Notatki Adama Kubaszewskiego
z lat 1870–1919
z późniejszymi dopiskami*

1870 1876 1878 1880

1898 1877 1879 1881

1899 1893 1890 1908

1900 1907 1911

1915 1912

1919



„Trzymając się ścieżki przez
zarośla, wydostałem się na
wzgórek, z kąd z pośród
drzew ukazały się szare
gontami kryte, częścią łątane
deskami, blachą lub tekturą
grzbiety dachów zamkowych,
i niebawem także jego w ruinę
zapadłe baszty”

Zamek w Góluchowie.



*„Znacznie już bliżej
poprzez grupy czarnych
olch, błyskała w słońcu
powierzchnia jeziorka,
nad którym stary mielnik
„Dybul” zażywał wywczasu
świętecznego”*

Goluchow

Jedlec

1870

„Uczucie jakiego doznałem na widok tak niezwykłego obrazu w naszym kraju przejęło do głębi młodzieńczy mój umysł pewną nieokreśloną zadumą”

22-letni Adam Kubaszewski po raz pierwszy odwiedził Gołuchów jako żołnierz pruskiego garnizonu w Ostrowie Wielkopolskim.

„Licząc się z czasem, żegnałem z uczuciem zadowolenia tajemnicze ruiny Zamku, opromienione aureolą zachodzącego słońca, w tak czarującym znajdujące się położeniu. Żegnałem to na pozór odludne, a jednak tyle powabne ustronie, nie mogąc się oprzeć pewnemu przeczuciu, że kiedyś tu powrócę?”

1870–1871

Adam Kubaszewski brał udział w wojnie francusko-pruskiej m.in. w bitwie pod Sedanem i w oblężeniu Paryża, o czym wspomina w notatkach (na zdjęciu oddział pruskiej artylerii oblegającej Paryż – Wikipedia, CC – Bundesarchiv, Bild 183-H26707 / CC-BY-SA 3.0)



1876

*„W lipcu przybyłem do Gołuchowa
w celu przedstawienia się hr. Działyńskim,
będąc poleconym przez p. Celichowskiego z Kórniką.
Zostałem zaangażowanym od 1go Października,
gdzie stałe miałem spełniać funkcje
nadwornego ogrodnika”*



*„Hrabstwo
zamieszkiwali
wtedy w oficynie
począwszy
od wiosny”*

*Jan
Działyński
(1829–1880)*

*Izabela
z Czartoryskich
Działyńska
(1830–1899)*





Dawna Oficyna (zdjęcie z początku XX wieku)

1921

Wycieczka leśników powiatu jarocińskiego na dziedzińcu zamku gołuchowskiego. W środku grupy, siwowłosa, wsparty o laskę, Adam Kubaśzewski – gołuchowski ogrodnik, piąty od lewej – Stanisław Karpiński, nadleśniczy majątku w Tarcach, przewodniczący Koła Leśników w Jarocinie (20 lub 21 września 1921 r.)

„Drzewa i lasy są najwyższym darem jakim natura uszczęśliwiła człowieka. Pliniusz w przedmowie do 12tej Książki swojej historii naturalnej.

Dla łubowników przyrody mian. świata roślinnego.

Drzewa i krzewy w ogólności są wszystkie piękne, jeżeli pod względem rozwoju i miejsca jakie zajmują nie pozostawiają nic do życzenia. Są jednak różne gusta i specjalne upodobania lub potrzeby, które sprawiają, że wśród licznych gatunków i jeszcze liczniejszych odmian, jedne mniej, drugie więcej odpowiadają naszym indywidualnym pojęciom piękna lub gustu, gdy odnośnie do ich pożyteczności lub osobnych zalet same za siebie mówią.

Nasze lasy z ograniczoną liczbą gatunków drzew i krzewów tworzą ważną część gospodarstwa krajowego. Są nadto często jedyną ozdobą naszych krajobrazów. Dzisiaj gdzie materjalizm czyha na każdą oazę starodrzewia, bez względu na świadomość że na rozwój nowych plantacyi dziesiątki lat wypadnie czekać, zaleca się tym większą pieczę otaczać ogrody ozdobne. Niechaj t.z. cieniste parki polskie łączące piękno z nadobnem, służą nadal jako pépiniery różnych drzew zagranicznych jakie wzbogacają naszą roślinność i zdobią nasze krajobrazy. Park lub ogród zasobny w różne drzewa i krzewy ozdobne, to w swoim rodzaju szkoła, gdzie śledząc pilnie rozwój przyrody, człowiek czerpie zachętę do pracy i nauki, uprzyjemniając sobie życie wśród wiecznie tajemniczej przyrody.”

Adam Kubaszewski urodził się 30 grudnia 1847 roku w Jurkowie w powiecie kściańskim jako syn Marcelego Kubaszewskiego i Anny z Rudkiewiczów. Już jako chłopiec zauroczony był ogrodem kwiatowym w gospodarstwie Kajetana Morawskiego, u którego pracował jego ojciec. W 1864 r., mając 17 lat, rozpoczął naukę ogrodnictwa w majątku Dezyderego Chłapowskiego w Turwi. W kolejnych latach wiele podróżował, m.in.: do Wrocławia, gdzie zwiedził Ogród Botaniczny, następnie do Berlina i Hamburga. Olbrzymie wrażenie na młodym Adamie zrobił Park w Muskau, czyli Park Mużakowski, który prawdopodobnie stał się inspiracją przy tworzeniu parku gofuchowskiego. 1 października 1876 r. Kubaszewski został zatrudniony na stanowisku głównego ogrodnika w majątku Izabeli i Jana Działyńskich. Posadę tę piastował przez resztę życia. Działyńscy, którzy mieli ogromne oczekiwania wobec swojego ogrodnika, dbali równocześnie o jego rozwój i pogłębianie wiedzy, umożliwiając mu dostęp do fachowej literatury i zapewniając finansowanie licznych wyjazdów zagranicznych. Wielokrotnie podróżował do Francji, zwiedził Londyn i Włochy. W 1878 r. na polecenie hrabiny udał się do Paryża na wystawę światową, aby zebrane spostrzeżenia wykorzystać na gruncie gofuchowskim. W 1880 r. plan parku wykonany przez Kubaszewskiego został uhonorowany odznaczeniem i dyplomem niemieckim na wystawie w Bydgoszczy. W dowód uznania Adam Kubaszewski otrzymał wiele odznaczeń za projekty ogrodów oraz działalność w dziedzinie ogrodnictwa, były to m.in. dyplomy honorowe, medal brązowy, pięć medali srebrnych, wielki medal srebrny, dyplom do medalu złotego oraz złoty medal. Kolejni właściciele Gofuchowa – książęta Czartoryscy również uhonorowali swojego oddanego pracownika złotym pamiątkowym medalem. W Gofuchowie Kubaszewski pracował do końca życia, jako wybitny ogrodnik, dendrolog, a przede wszystkim architekt gofuchowskiego założenia parkowego. Pozostawił po sobie XIX-wieczne rękopisy i notatki, które są cennym źródłem wiedzy na temat wykonywanych prac w parku, ogrodzie owocowo-warzywnym czy samej rezydencji. Pamiątniki te są niewątpliwie jego najcenniejszą spuścizną. W 1926 r. świętował jubileusz 50-lecia pracy zawodowej. Zmarł przeżywszy 79 lat, 5 lutego 1927 r. Został pochowany na cmentarzu w Gofuchowie. Na jego nagrobku widnieje napis: „Miarą wartości człowieka każdego jest to, co dokonał w swym życiu dobrego”.



Rękopisy Adama Kubaszewskiego obejmują wydarzenia z lat 1854–1919. Zbiór składa się z sześciu zeszytów: *Pamiętnik zeszyt 1*, *Pamiętnik zeszyt 2 (lata 1876–1883)*, *Park – opis położenia, prowadzonych prac*, *Dziennik z lat 1854–1919*, *Notatki z lat 1888–1903*, *Skorowidz ilustrowany drzew i krzewów swojskich i zagranicznych przyswojonych do naszego klimatu*. Na początku lat 80. XX wieku pierwsze dwa egzemplarze przekazał w darze Ośrodkowi Kultury Leśnej w Gofuchowie Jerzy Szpunt – ówczesny dyrektor Muzeum Regionalnego w Pleszewie. Kolejne cztery trafiły do Gofuchowa 7 lutego 1997 r. z rodzinnego zbioru Krzysztofa Kiełpińskiego z Brzezia. Biblioteka Ośrodka Kultury Leśnej w Gofuchowie, gdzie przechowywane są rękopisy, mieści się w zabytkowym budynku zlokalizowanym tuż przy głównym wejściu do parku, będącym obecnie siedzibą dyrekcji OKŁ. Zbiory tematycznie związane z leśnictwem i przyrodą polską liczą ponad 9000 woluminów i są sukcesywnie powiększane. Biblioteka czynna jest od wtorku do czwartku, w godzinach od 8:00 do 14:00 (dla czytelników spoza Ośrodka dostępna po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym: 627615045 lub mailowym: okl@okl.lasy.gov.pl). Nasze zasoby udostępniane są też za pomocą zintegrowanego systemu bibliotecznego WEBLIS. Digitalizację rękopisów Adama Kubaszewskiego wykonała Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu. Są one dostępne na platformie issuu.com.

Indeks osób

Alkiewicz z Gołuchowa

Bojanowski Stefan, dzierżawca folwarku

Breugnot Louis Joseph, malarz, dekorator,
artysta

Bronowicz W.

Bryliński

Brzeski

Buczkowski Walenty z Pleszewa,
konserwator, administrator muzeum

Büttner, architekt

Chodorowski z Miłosławia

Chojnacka Weronika

Chrzanowski, ksiądz kanonik

Cierniakówna

Cybulski Marian z Poznania, murarz

Czartoryska Marcelina, księżna

Czartoryski Adam, książę

Czartoryski Marceł, książę

Czartoryski Witold, książę

Dankowski z Poznania

Daragan Michaił, gubernator g. kaliskiej

Drostamowa ?, pani

Duyenne ?, panna, nianka księcia Witolda

Dubarry Auguste, dekorarz, blacharz

Działyńska Izabela, hrabina właścicielka
Gołuchowa

Działyński Jan, hrabia, właściciel
Gołuchowa

Falkowski Jan, ogrodnik

Glaudin P.

Gosiewski Antoni, zarządca majątku,
administrator

Górzynski, hrabia

Grabeti Wł.

Grabski Tadeusz i Julian, dzierżawcy
majątku gołuchowskiego wraz
z Przekupowem

Groetzig

Grudziński Jan, hrabia z Osiecka,
pełnomocnik Izabeli, objął stanowisko
po Szlagowskim

Gummelt Jan, mistrz murarski

Gumulka z Bielaw

Ignatowicz

Jezierska [Izabela?], hrabina z Dębna

Jeżewski z Pleszewa, ksiądz

Jozic z Bielaw ?

Karalus Antoni, ogrodnik

Kauss Ludwik z Kórniku, leśniczy

Kazubski ?

Kochaniak z Ostrowa, dekorarz

Koebnitz

Kopczyński Jan, malarz, dekorator,
konserwator

Korzyniewski Mikołaj, robotnik, pomocnik
dekarza

Krasny, ogrodnik

Krysiński J., młynarz

Kubacki, dr

Lang

Laskowski Leon, ksiądz

Leciejewski Jan, ceglarz, zarządca majątku

Lehr z Drezna, profesor

Leszczyńscy, rodzina, właściciele
Gołuchowa

Lewandowski,

Liszkowski z Miedzianowa

Łyskowski [Tomasz?] z Jelitowa

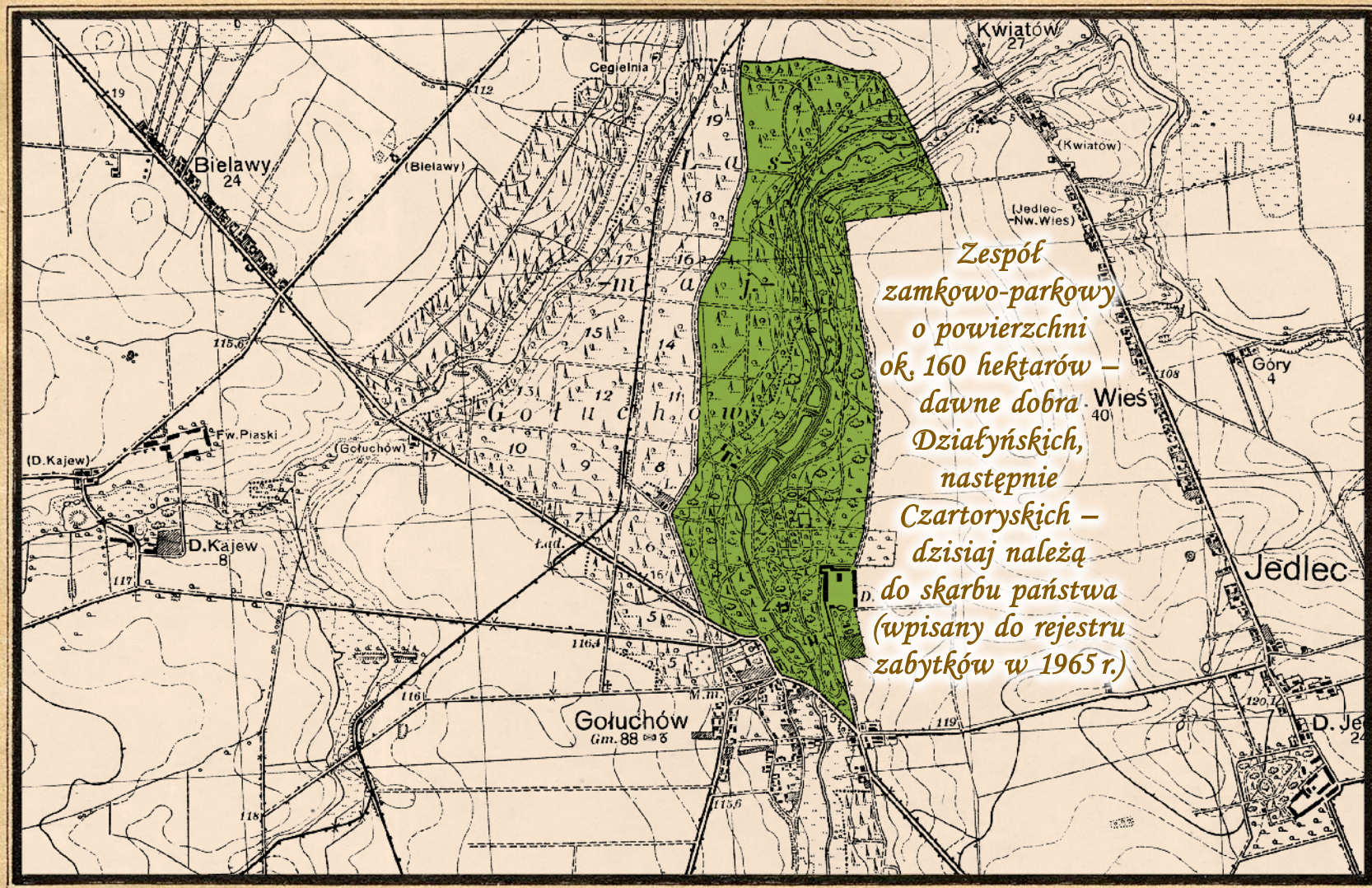
Madaliński Kazimierz z Pleszewa,
budowniczy

Maruszewski Jan, siodłarz
 Nagajewski
 Neuendorf, inspektor szkolny
 Nowackiewicz ?
 Nowosilcow Nikołaj, gubernator g.
 kałuskiej
 Ogródowicz
 Pawłowski z Pleszewa
 Primont, ogrodnik z Saint-Mandé
 Radoński [Marcin?]
 Robiński z Krotoszyna, budowniczy?
 Rakowski Stanisław z Miłosławia,
 budowniczy, cieśla
 Rasławski?, młody architekt
 Rousset Josephine, panna, pracowała
 w Hotelu Lambert, zaprzyjaźniona
 z Czartoryskimi
 Rustejko Józef, doradca Izabeli,
 najwierniejszy przyjaciel
 Czartoryskich i Działyńskich
 Seidel, preparator z Sobótki
 Serlio Sebastiano, architekt, malarz,
 teoretyk włoski
 Seidel, preparator z Sobótki

Sikorski, weterynarz
 Skoraczewski Józef, leśniczy
 Skrochowski Józef, sekretarz ks. Witolda
 Sobczak Sebastian z Bielaw
 Spaeth [Franz Ludwig?], botanik
 i szkółkarz niemiecki
 Stroński, rządca gospodarczy
 Surdyk, wiertnik
 Szlagowski Józef, pełnomocnik Izabeli
 Szuman Marian, zarządca
 Szymański Stanisław z Kórniką, stolarz?
 Szymczak Michał
 Teodora, pani
 Thurn und Taxis, księżę
 Walerowicz Marcin,
 Wiśniewski z Miłosławia, podmistrz
 ciesielski
 Wittig Władysław
 Wojciechowski, pokrywał dach słomą na
 Dybulu
 Zamoyski Konstanty, hrabia z Kozłówek
 Zawieja, wozak
 Zimmermann, wiertnik
 Żydorczak W., ogrodnik

Miejscowości

Berlin (Kunsthale)	Miłosław
Bielawy	Neubritz (pod Berlinem)
Bronów	Nicea
Brzezie	Objezierze
Cieśle	Ostrów Wielkopolski
Czerminek	Paryż
Czerniejewo	Pleszew
Dębno	Poznań
Dybul	Przekupów
Gołębin	rz. Giszka
Gołuchów	rz. Prosna
Grodzisk	rz. Trzemna
Halstenbeck	Saint-Mandé (okolice
Inowrocław	Paryża)
Jarantów	Sepienko
Jedlec	Sielec
Jelitowo	Sobótka
Kajew	Taczanów
Kotowiecko	Tursko
Koźmin	Warszawa
Kórnik	Wiktorówka
Kuchary	Wilda, dzielnica
Londyn	Poznania
Lwów	Wrocław
Menton	Wszółów



*Zespół
zamkowo-parkowy
o powierzchni
ok. 160 hektarów –
dawne dobra
Działyńskich,
następnie
Czartoryskich –
dzisiaj należą
do skarbu państwa
(wpisany do rejestru
zabytków w 1965 r.)*

*Buk pospolity odmiany
czerwonolistnej rosnący
przy zamku – w 2012 roku
nadano mu imię Adam,
na cześć
Kubaszewskiego*

1913

2021



Dybul
obecnie
Muzeum
Leśnictwa

Dawny ogród
owocowo-warzywny

Dworek, Powozownia, Owczarnia
obecnie Muzeum Leśnictwa

Zamek gółuchowski
obecnie oddział Muzeum
Narodowego w Poznaniu

Park-arboretum w Gółuchowie

Dawna Intendentura
obecnie Dyrekcja
Ośrodka Kultury Leśnej
i Biblioteka OKL

Wystawa plenerowa prezentuje wybrane karty z pamiętników Adama Kubaszewskiego w postaci wielkoformatowych wydruków. Są to 43 strony zapisane odręcznie i 7 stron obrazkowych (w tym rysunkowy plan wschodniej części parku z zaznaczonymi nasadzeniami oraz wycięte i wklejone do zeszytu wizerunki drzew i krzewów). 18 lat wybranych przez kuratorów przedstawiono na pierwszej stronie niniejszego katalogu, sam katalog zaś traktować należy jako uzupełnienie do wystawy. Uroczyste jej otwarcie jest jednym z wydarzeń Europejskich Dni Dziedzictwa 2021 odbywających się w tym roku pod hasłem SMAKI DZIEDZICTWA.

Smaki Gołuchowa (z notatek Adama Kubaszewskiego)

„16 października 1879 roku wytłoczono 50 litrów białego wina z winogron niezupełnie dojrzałych... 6 kwietnia 1880 roku, z okazji przybycia księżnej Marceliny z Czartoryskich, dano na stół nowe jarzynki z inspektów: karotkę, kartofle, kalarepę, ogórki, szpinak i sałatę...”. 26 września 1893 roku Adam Kubaszewski wystawił na wystawie owoców we Wrocławiu: 63 odmian jabłek, 61 odmian gruszek, 10 odmian winogron z wolnego gruntu, 17 odmian spod szkła, 15 odmian śliwek, 6 odmian brzoskwiń, 4 odmiany orzechów i 1 kasztan słodki, razem 177 odmiennych owoców – prócz tego kilkanaście odmian jabłek i gruszek nieoznaczonych nazwami – jako nieznane, suma przeszło 200 odmian.

Źródła: Biblioteka Narodowa - polona.pl (domena publiczna) – rycina zamku w Gołuchowie z 1843 r., mapa z 1856 r., zdjęcie zamku z 1913 r.; (Przewodnik po Muzeum w Gołuchowie), mapa z 1935 r., portrety Jana Działyńskiego i Izabeli Działyńskiej; Wikipedia (CC - Bundesarchiv, Bild 183-H26707 / CC-BY-SA 3.0) – artylerzyści pruscy pod Paryżem 1870–1871; archiwum OKŁ – zdjęcie Oficyny z pocz. XX wi., zdjęcie leśników powiatu jarocińskiego z 1921 r., portret Adama Kubaszewskiego, współczesne zdjęcie lotnicze parku, współczesne zdjęcie buki Adam. Cytaty pochodzą z pamiętników Adama Kubaszewskiego; pozostałe teksty oraz indeksy osób, miejsc i miejscowości są opracowaniem własnym kuratorów.



Kuratorzy wystawy: Tomasz Zygmunt, Romana Koch, współpraca: Tomasz Rąkowski,
przygotowanie skanów: Rafał Sorek, projekt katalogu: Tomasz Zygmunt,
komisarz wystawy: Konrad Bul; Druk: Drukarnia Super Print
Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie, wrzesień 2021 r.



Europejskie Dni Dziedzictwa 2021 w OKŁ w Gołuchowie

19 września – od 12:00 do 16:00 – przy Powozowni

12:00

Uroczyste rozpoczęcie połączone z otwarciem wystawy plenerowej „Z. pamiętników gołuchowskiego ogrodnika. Notatki Adama Kubaszewskiego z lat 1870-1919 z późniejszymi dopiskami”

13:00

Prelekcja prof. dr hab. Doroty Hilszczańskiej pt. „Trufle – z polskich lasów na stoły”

oraz

o grzybach leśnych opowie Pan Justyn Kołek

a także

warsztat pirografii z motywami leśnych roślin jadalnych; gra terenowa i mobilny przewodnik po ogrodzie ziołowo-kwiatowym; stoisko promocyjne Gminy Gołuchów; degustacja produktów „Dobre z lasu”; regionalne potrawy kół gospodyń wiejskich z Gminy Gołuchów; poczęstunek przygotowany przez Dom Pracy Twórczej

W dniach 18-19 września 2021 roku wstęp do Muzeum Leśnictwa jest bezpłatny

18 września o godz. 15:00 – Muzeum Zamek w Gołuchowie

Prelekcja Anny Lebowskiej pt. „Ryton, kłyks, krater – uczta dla oka i ciała.

O naczyniach antycznych z dawnej kolekcji zamku w Gołuchowie”